

Marit Lensjø

Forsvarer sin Ph.D.-afhandling

Læring og opplæring i rørleggerfaget

- en etnografisk studie av fag- og yrkesopplæring
i opplæringskontor og på byggeplass

på

Roskilde Universitet

Teorirum bygning 04/06

mandag d. 13. marts 2017 kl 13.00.

Bedømmelsesudvalget består af:

Universitetslektor *Ingrid Henning Loeb*, Göteborgs Universitet,
Førsteamanuensis *Erling Krogh*, Norges Miljø- og Biovitenskapelige Universitet,
Professor mso *Christian Helms Jørgensen*, Roskilde Universitet (formand).

Alle er velkomne!

Forskerskolen i Livslang Læring
Institutt for Mennesker og Teknologi,
Roskilde Universitet

Sammendrag av avhandlingen

Avhandlingen undersøker hvordan læring og opplæring foregår i samspillet mellom læringer, rørleggere og yrkesfaglærer i bedrift og opplæringskontor i rørleggerfaget. Studiens etnografiske tilnærming innbefatter ett års feltarbeid, uformelle samtaler og intervjuer. Analysen av datamaterialet er inspirert av prinsipper fra grounded theory. Samtidig er alle trinn i den komparative analyseprosessen tolket innenfor rammene av hermeneutiske prinsipper.

Den norske fag- og yrkesopplæringen bygger på et tett samarbeid mellom arbeidslivets parter og utdanningsmyndighetene. Nær sagt alle lærekontrakter i bygg- og anleggsteknikk er i privat sektor. Det finnes lite kunnskap om hvordan læring og opplæring foregår i utdanningens arbeidslivsbaserte del. Det understreker behovet for å vite mer om hvordan lærlinger blir håndverkere og svenner. Opplæring og verdiskapning i arbeidslivet danner et spenningsfelt. På den ene siden har forskningsarbeidet synliggjort læringens omfattende prosesser. På den andre siden er empirien innskrevet i et arbeidsliv under sterkt press. Et sentralt funn er at læring i rørleggerfaget forutsetter aktiv deltakelse ved at lærlingene involveres i egen arbeids- og læreprosess gjennom ansvar og forpliktende samspill. Avhandlingen forsøker å illustrere hvordan faglige begreper og yrkeskunnskap, håndlag og kroppslig bevegelse, sanser og følelser samt tenkning og språklighet veves sammen gjennom omfattende og tidkrevende læreprosesser. Et annet funn er at sentrale, praktiske arbeidsoppgaver utløser *gjenkjennelser* som - tross vekslingen mellom to ulike læringsarenaer, orienterer lærlingenes individuelle læreprosesser *innenfor* samme praksis. Avhandlingen illustrerer hvordan yrkesfaglæreren skreddersyr teori og praksis tilpasset lærlingenes læreprosess, og hvordan læreren og lærlingene påvirker og påvirkes av opplæringens didaktiske relasjoner og av gjennomføringen.

Et annet sentralt funn avhandlingen forsøker å vise, er hvordan rørleggerne og lærlingene påvirker sin hverdag, utveksler erfaringer, utreder og drøfter praksis, utvikler felles faglig forståelse og ny yrkeskunnskap. Et viktig funn i avhandlingen viser hvordan rørleggerens yrkesutøvelse innskriveres i et produksjonslogisk hierarki preget av tidspress, makt og konflikter. Avhandlingen synliggjør at Europas åpne grenser fører til omfattende endringer i den norske byggenæringen. Nye arbeidsmetoder og -organisering truer prinsipper og verdier som ligger forankret i den norske modellen. Dette har betydning for fag- og yrkesopplæringens framtid.

Avhandlingen forsøker å vise at yrkesutdanning som et offentlig anliggende, dreier seg om mer enn produksjon og arbeidskraft. Opplæringen må være dyp nok til at lærlingene kan arbeide selvstendig innenfor rørfagets hovedområder. Samtidig må opplæringen være bred nok til at lærlingene kan ivareta ordinære røranlegg i eksisterende bygg- og boligmasse. Dersom lærlingene skal kunne nok om yrkesutøvelsen til å påvirke eget arbeid i framtiden, må de ha både håndverksferdigheter og kunnskaper om fagets underliggende begrunnelser. Skal opplæring i bedrift også bidra til at lærlingene kan engasjere seg i demokratiske prosesser og i ulike roller i samfunns- og arbeidslivet, må rørleggere og lærlingene få *tid* til å *involvere* seg i egen læreprosess. Til tross for at forskningsarbeidet avdekker motsetningsfylte spenningsfelt, viser avhandlingen hvordan deltakerne utnytter arbeidets mulighets- og handlingsrom og danner kultur for læring. Avhandlingen konkluderer med at samspill mellom lærlinger, rørleggere og yrkesfaglærer i bedrift og i opplæringskontor rommer potensialer for læring og opplæring.